

Gemeentebreed

Preekgericht horen

A.N. Hendriks

Intro

Het is alweer enige tijd geleden dat de Vakgroep Praktische Theologie van onze TU Kampen een bundel opstellen het licht deed zien over ‘hoordergericht’ preken.* Het ging daarin om wat een predikant moet doen om op de kansel werkelijk zijn hoorders aan te spreken. Hun situatie werd geschetst, hun noden, vragen en aanvechtingen werden genoemd. Wil het Woord vandaag echt ‘bediend’ worden, dan moet de gemeente daarop in de prediking antwoord krijgen. De prediker moet niet alleen kijken naar zijn tekst, maar ook naar de hoorder van nu.

Het is belangrijk dat de hoorder zichzelf en zijn leven herkent in datgene wat op de preekstoel gezegd wordt. De genoemde bundel heeft het eigenlijk alleen over wat de dominee te doen staat en wat van hem verwacht mag worden, maar handelt niet over wat van de luisterende gemeente gevraagd mag worden.

Luisterwerk

Over dit laatste wil ik het hier hebben. Want niet alleen aan de dominee mogen eisen worden gesteld, de hoorders hebben ook werk te doen. Van K. Schilder heb ik geleerd dat de kerkdienst een *werkplaats* is, niet alleen voor de predikant, maar ook voor de gemeente. De gemeente heeft daar ook ‘zondagsarbeid’ te verrichten, in haar bidden, zingen, offeren en in haar horen naar het Woord.

De moderne gesprekstechniek heeft ons erbij bepaald hoezeer luisteren een actieve bezigheid is die veel van iemand vraagt. Dat geldt wel bijzonder wanneer het gaat om het heilige horen naar wat de Here ons te zeggen heeft. Dat is een inspannende bezigheid, waarbij we onze eigen gedachten gevangen moeten geven (vgl. 2 Kor. 10:5) en ons hart stil moet zijn tot God (vgl. Ps. 62:6).

Het is vandaag niet uitzonderlijk meer dat men in vrijetijdskleding in Gods huis verschijnt. Ik heb de indruk dat dit samenhangt met de tendens van ‘het vrije weekend’. Men ziet geen scheiding meer tussen de vrije zaterdag en de zondag. Velen vinden dat het ook in de kerk ‘easy’ moet toegaan. Werken is voor de werkdagen. Maar ’s zondags moet een mens zich kunnen ontspannen, dan alsjeblieft geen werk. Er wordt in de week al genoeg van ons gevraagd. De preek moet dan ook met weinig inspanning gevolgd kunnen worden. Graag een bondig, aanstekelijk en ad rem verhaal.

Ik merk bij mezelf dat het een verzoeking wordt, moeilijke teksten uit de weg te gaan, want je merkt dat het niet zo simpel is de aandacht te krijgen voor een tekst waarbij heel wat is uit te leggen.

Je bijbeltje erbij

In heel wat kerken is de *beamer* verschenen. Ik geef direct toe dat dit middel goede diensten kan verrichten. Thema en verdeling of een samenvatting van de preek kunnen geprojecteerd

worden en de hoorders helpen de gang van de preek te volgen. Sommige collega's verstaan de kunst er zelfs een treffende presentatie bij te maken.

Minder geslaagd acht ik het wanneer ook de schriftlezingen worden 'gebeamerd'. Ik ontdek dat het er nogal eens toe leidt dat velen niet eens een bijbel bij zich hebben. Dit lijkt me een zorgelijke ontwikkeling. Was het vroeger algemeen gebruik je bijbeltje bij de tekst waarover gepreekt werd, open te houden, dat gebruik slijt nu weg. Ik vrees dat het leerelement in de preek daardoor ernstig schade kan oplopen. Vooral als de dominee de tekst op de voet volgt en uitlegt wat er eigenlijk staat.

Ik maak mee dat wanneer er geen beamer is, nogal wat gemeenteleden het enkel van het horen voorlezen moeten hebben. Ze lezen niet mee. Ze kijken voor zich uit.

Misschien dat enkele hoogbegaafden het toch wel in zich opnemen, maar ik vrees dat er, als het gaat om een tekst uit de profeten of uit de apostolische brieven, bij de meesten weinig tot niets beklijft. Juist in een cultuur die sterk op het visuele is gericht, is luisteren er niet gemakkelijker op geworden. Zeker niet wanneer niet zo bekende en bepaald niet 'hapklare' gedeelten uit de Schrift aan de orde zijn.

Gelet op dit alles vraag ik aandacht voor 'preekgericht' horen. Het is goed dat dominees worden opgescherpt om actueel en aanstekelijk te preken. Maar dat is niet het hele verhaal. Er mag ook van de *hoorders* het een en ander gevraagd worden.

Op huisbezoek

Ouderlingen hebben nogal eens de gewoonte om op huisbezoek te vragen of men met zegen naar de prediking hoort.

Al gauw gaat het gesprek dan over de minnen en plussen van wat de dominee op de preekstoel geeft. Maar de houding van de hoorder zelf blijft dan gemakkelijk uit beeld.

Ik pleit ervoor dat op huisbezoek ook dit laatste expliciet ter sprake komt. Ik denk dat het hard nodig is – zeker bij jonge mensen van deze tijd – de gemeente weer te leren dat de kerkdienst ook een *werkdienst* is en dat ook het luisteren naar de preek een intensieve arbeid is, een echt 'sabbatswerk' dat inspanning en medewerking vraagt.

Medewerking ook daarin dat je meeleest en onder de preek de tekst in je bijbeltje erbij houdt. Laten de ouderlingen op dit alles attenderen en niet vergeten hoezeer de 'weekendbeleving' er ook onder ons terdege is.

De manier van de Geest

Ik weet het: de Heilige Geest moet het verkondigde Woord ingang geven en aan ons hart leggen. Maar daarbij schakelt Hij onze activiteit niet uit. Integendeel, het wondere van het werk van de Geest is juist dat Hij ons *actief* maakt en die activiteit *gebruikt*.

De Dordtse Leerregels zeggen: 'en hoe meer wij ons inzetten bij het volbrengen van onze roeping, des te heerlijker openbaart zich het heilzaam werk van God in ons en zo gaat zijn werk des te voorspoediger voort' (III/IV, 17). Daar heb je dat wonderlijke 'ineen' van onze activiteit en het werk van de Geest in ons. Gemakzucht en traagheid staan zijn heilzaam werk tegen. We moeten ons dan niet verbazen dat het armoe bij ons wordt in geestelijk opzicht. En daarom: *preekgericht horen!* Je bijbeltje mee naar de kerk en open houden onder de preek! Niet te gauw klagen dat het moeilijk wordt. Willen we geen gereduceerde Bijbel in onze kerken krijgen, dan moet er ook over meer 'ingewikkelde' teksten gepreekt kunnen worden. Niet wat *wij* actueel en relevant vinden, is bepalend, maar wat de Here over Zich en zijn werk zegt. De prediking kan in onze kerken alleen trouwe bediening van het Woord blijven, wanneer de dominees naar het voorbeeld van de apostel Paulus 'al de raad van God' kunnen verkondigen (vgl. Hand. 20:27)!

- *. *Preken en horen. Op weg naar een eigentijdse gereformeerde preekvisie*, z.v.a. Voor een kritische bespreking zie A.N. Hendriks, 'Hoordergericht preken?', in: *Verkondig het Woord. Bijdragen over de prediking, de predikant en de hoorder*, Bedum, Woord en Wereld, 2004, p. 27v.